નાજની વ પઠાન

છઠી આવૃત્તિ જીલ્દ ૩૦૦૦

સન ૧૯૨૭ હીજરી ૧૩૪૫

માલીક: કીફાયત બુક ડીપો. અહેમદાબાદ નં. ૨૩

નાજની પઠાન.

સના હમ્દ રબકા હય દાયક મુદામ,
કીયા જીસને પેદા સભી ખાસો આમ,
વો સત્તાર ગફાર એઝદ તઆલ,
જો રઝાક ખાલીક વો હય ઝુલજલાલ,
ખલકમેં ઉજાલા મોહુમ્મદ રસુલ,
હુવા દીન જીસકા બકા પર કબુલ;
ખલીફે મોહમ્મદકે હય ચાર યાર;
અબુબકર સીદીક હય યાદ ગાર;
દુયમ યાર ઉનકે હયેં આદીલ ઉમર;
અદલકે ઉપર જીસને બાંધી કમર,
સુયમ યાર ઉસમાન હયેંગે વલી;
સુજાઅતકે સાહેબ ચહારમ અલી;
હસન ઓર હુસે હય નબીકે રતન,
બીબી ફાતમાકે વો હય જાનો તન;
સભી આલ અસહાબ ઉપર તમામ;
નઝુલ ઉનપે રહમત હો હકકી મુદામ;
ઉન્હોકા સના ખા હે હામીદ ફકીર;
દોજગમે ઉન્હીકે વોહીં દસ્તગીર,
સના બઅદ બોલુ મયે દીગર બયાં;
સુનાઉ મયે ચંદ શેઅર હીંદી ઝુબા,
હકીકતકો ઝાહેર કરૂ મયેં અયાં,
હીજાબે મજાઝીકા બોલું બયાં,
સુના હું મયે એક શહેર સુરત બંદર,
જો બસ્તા હયે તાપી કીનારે ઉપર,
કીનારે ઉપર શેહેર બસ્તા હય ખુબ,

અજબ બ્હાકે લોગોંમે હયગા સરૂપ,
દુરસ્તી હવેલીયોંકી હેગી તાર,
અજબ શેહર બસ્તા હયેજ્યું ગુલ બહાર
વહાં લોગ આતે હએ હર ઠારકે,
તરી ઓર ખુસકી દરયા પારકે,
જો મકકા મદીના હુદેદા અંદર,
તીજારતકો આતે હયેં સુરત અંદર,
કે મકકા વજીદ્દા વ ચીના પટન,
ઉસે છોડકર વહાં કીયે હેં વતન.
કે પુરબ પછમ વ દખન તમામ.
ભી દેહલી વ લાહાર કરમીર નામ;
બ્હોત ખલકત હયે વહાંસો ગુજરાતકી
હયે અકસરી ખલક વહાં સો હરઝાતકી
કીતે લોગ તુરકા વ રૂમી વહાં,
હએ હીંદ સીંદ લાહાર કે ભી જવાં,
વતન છોડ અપના વહા રેહ ગયે,
વો સુરત અંદરમે સો જા કર રહે;
બીરાદર વ બેહનુ કબીલેકે તઇ,
ગયે છોડ ફીર યાદ કરતે નહી;
વતન છોડ અપના કીયે વહાં કરાર,
ભાઇ ઓર બેહનોંસેભી દીલ ઉતાર,
સુનો યહાંસે બોલુ મય દીગર બયાં,
હકીકતકો ઝાહેર કરૂં મય અયાં,
બયા અબ સુનો તુમ સભી કાન ધર,
હીંદુ બ્હોત બસ્તે હયેં સુરત અંદર,
બડે માલદાર ઓર તજ્જાર હે,

કે ફીરઓ નો હામાન કે ચાર હુએ,
હુસ્ન ઓરતો મે સો હય બે શુમાર,
ઝરીનુકે કપડે ગલે બીચ હાર,
નાગર ઝાતમે હુએ નીહાયત જમાલ,
હુસ્નકી તરાવટમેં રોશન હીલાલ,
હીંદુકી રશમ હુએ બ વકતે ફજર,
નહાનેકો આવે સો તાપી ઉપર,
ઉન્હોમેથી એક નાઝની ખુશ શકલ,
નથી શહેરમેં કોઇ ઉસકી મીસલ;
ઝરીનો કે કપડે વ. પોશાક પહેન,
લટક નાર ચલતીથી જ્યું હુર એન,
પેશાની કે ઉપર વો ટીલા ધરી;
ઉસે દેખ ગીર તે જનાવર પરી,
ચંદરકા ઉજાલા ઉસી પાસ ગહન,
ડાલી અપને ગલેમેં વો માલા મોહન,
દો લબ લાલ લાલીપે લબરેઝ થે,
ગોયા શાહેદો શકકરમેં આમેઝ થે,
કે દંદાંત અંદરથે મોતી જડે,
ઉજાલા હસીકા ઝમી પર પડે,
અજબ સરકે ઉપર બડે બાલ થે,
સુરખ ગાલ ઉસકે અજબ લાલ થે,
ચસ્મથી ઉસીકી સો આહુ મીસાલ,
લતાફતમેં થી ખુબ સાહેબ જમાલ,
પાઉં બીચ ઝાંઝનકી ઝમકારથી,
ગજર ઉસકે આગે ગીરફતારથી,
બરસ પાંચ દસકીથી ઉસકી ઉમર,

જવાનોં કે દીલમેં થા ઉસકા ગુઝર,
નીકલ ઘરસે બાહેર જો આતી અગર;
કે જું ચાંદ પુનમકા આવે નઝર,
સુંદર નાઝની જબ નિકલતી બહાર,
ધ્રશકબાઝ ઉસપર થે કરતે નઝર:
અજબ નાઝની ખુબ સાહેબ હુસન,
લટક કર ઉઠાતી વો અપના ચરન,
ન ઝારેકી ખાતીર જવાનાં નીકલ,
દેખેં બહાર આકાર સો ઉસકી શકલ,
કીતે લોગ ખહદે ન વહાંકે તમામ,
નઝારેકો આતે થે વહાંપર મુદામ;
પઠાન એક દેહલીસે આયા વહાં,
વો અજનાસ દેહલીકે લાયા વહાં,
સુબેદારકે વો સો ખીઝમતમેં આએ,
કઇ નઝર સરકાર સોગાત લાએ,
ભી નવાબને ઉસ્કી તાઅઝીમકી,
ઉતરનેકી જાગા સો તસલીમકી;
પઠાનને ઉસી જાપે કીતા કરાર,
દો માહ ઉધર ચંદરોઝ શુમાર,
બ વક તે ફજર સેર કરતા નીકલ,
કઇ રોજ પીછે મીલી એક શકલ;
તભી ખાનને દીલમેં ચેહીકી ફીકર,
કે નહાનેકો જાતી હુએ તાપી ઉપર;
કસદ કરકે પીછે ઉસીકે ચલા,
ઉસી નાજનીસે નદી પર મીલા
ભી રસ્તેમે વો નાઝની ખુશ શકલ;

ચલી આતી આશકકો કરતી કતલ
વો પંજુકો ઝમઝમ બજાતી ચલી,
વો આશક કે દીલકો જલાતી ચલી,
પઠાને નાઝની દેખ તાપી ઉપર,
અલક હોશ ઉસકા ઉડા સર બસર,
પાનીમે વો કપડે ઉતારન લગી,
હુસ્ન નાઝ અપના બતાને લગી;
ઉડા સાડલાથા જો સર પર ઝરીન,
જુદા કર બદનસે રખા બર ઝમીન
ભી કમખા જો અતલસકા થા કસ કસા;
સીને પરસે કર દુર નીચે રખા
લીબાસ તન ઉપરસે કીયા સબ જુદા
ઝમીં પર દેખા જુ કે ઉગા ચદા
સીનાથા ઉસીકા સો મખમલ મીસાલા,
ભી થા મખમલી બીચ સોનેકે લાલ
દો પીરસ્તાન સીનેકે ગુલઝાર થે,
જપસે બીચ બાગોંકે આનાર થે,
વો અપને બદનસેભીં કપડે ઉતાર,
નંગા સારા અપતકો કરી એક એક બાર,
નદી બીચ જા કર વો નહાને લગી,
અપને સરકે બાલાં ભીગાને લગી,
પઠાન દેખતે તલમલને લગા,
બીરહ બીચ દીલકો જલાને લગા,
નદીકે ઉપર ખાન જાકર ખડા,
નઝર નાઝની પર નીગેસે ધરા
દેખા ખાન ઉસકો દીવાના હુવા

અકલ હોશ ઉસકા રવાના હુવા,
અકલકી શમઆકો પવન જબ લગા,
શામાઆ ઉસકે હાથુમે રેહ ના સકા,
સકલ આદમીકી શમઆકી મીસલ:
કરે આદમી કો ઇશક બે અકલ,
દીવાના હુવા દેખ ઇશકા જમાલ,
ન દેખીથી જગમેં ઉસીકે મીસાલા,
બીરહકી ઉસે લાગી આકર પવન,
ન કરયો જવાના કીસીસે લગન ?
પઠાન અપને દીલમે કીયા યે ફીકર,
કે ઇસ નાઝનીસે કરૂં કુછ હુનર
ઉસી વકત વોં નાર નહા કર ચલી,
અંદર ઉસ જવાં કે લગી તલમલી,
ઉસી પાસ જા કર કીયા યે અરઝ,
કે અયે નાઝની સુન તુ મેરી ગરઝ,
દરદ દીલકા મેરે સુનઉં તુજે.
સીના ખોલ અપન બતાઉં તુંજે;
સભી દીલકી બાતાં કહું મએં અતાલ.
કે અય નાજની તું હયે સાહેબ જમાલ;
મેરા દીલ તેરે પર હુવા હએ ભંવર,
તેરે બીન અકેલા મૈ જાઉં કીધર;
તુજે છોડ મુજકો તો જાના નહીં,
મુજે દીલ લગાના કીસીસે નહીં;
તુ હય કીસકીં લડકી મુજે દે બતા ?
મેરા ઓર તેરા જીહુવા એક થા,
તુ હયે શાહઝાદી વયા હયે પરી;

તેરે નૈન દેખે હએ જાદુગરી;
ધરકકા તુ ડાલી ગલે બીચ દામ;
અકલ હોશ મેરા લુટાયા તમામ;
કીયા દીલકો મેરે મએ તુજ પર ફીદા;
પલક એક તુજસે ન હુંગા જુદા.
મેરા આજ તુજસે બડા કામ હએ;
તેરા દેખના મુજકો આરાય હએ,
ગની મત તેરા બોલના એક સુખન,
તેરે બોલને પર ફીદા જાનો તન,
હુવા હું મએં બુલ બુલ તેરે બાગકા;
નીશાના હયે દીલપર તેરે દાગકા,
યે સુન નાજની ને દીયા યું જવાબ;
ગુસ્સે હોકે બોલી તબીયું શીતાબ;

જવાબ—નાઝની ૧

અરે તુરક જાતું યહાંથી પરો.
મુવા તું ધુતારો મુને કયાં મલો !
કે તેગબેગ ખાંને જો પડશે ખબર,
જાશે જીવ તારો ન રેહશે વકર.
મારો કેડો મેલી તુ જા તારે ઘરે,
યહાંથી નહીં કાજ તારો સરે.
નીકર જા યહાંથી મુવાં તુ તુર્ક ?
નહીં તો નદીમાં તું થાશે ગરક
મારો કેડો મુકીદે અય મુરખ પઠાન;
નહીં તો તારો આજ જાશે પરાન,

સવાલ—પઠાન ૨

પઠાનને કહા નાઝનીકો પુકાર,

તુજે દેખ કર મઍ હુવા બે કરાર'
ગઇ જાન મેરી તેરે હાથમેં,
લે જાઉંગા મએં તુજકો મહેલાતમેં,
ન કર બહોત રૂસવાઇ અય ગુલ બદન,
ફીદા સબ હૈ તુજ પર મેરા જાનો તન,
તેરે પાસ કરતા હું મેં ઇલતીમાસ,
ન કર મેહર અપનેસે મુજકો નીરાસ,
સીતાબીસે બોલો તુમે એક સુખન,
કે મુજ નીમ બીસમીલ કો હોવે અમન,

જવાબ——નાઝની ૩.

કહુ છું જવાંદે અહીંથી પઠાન,
સમજ કેમ મેલી થયો છે અંજાન,
જો તેગ બેગખાં છે શાહેરનો નવાબ,
લુટાવશે તુને ને કરશે ખરાબ,
ગધેડે ચહડાવી તુને મુકશે,
તારી મુછ તોડી મોહમાં શું કરશે,
જગતમાં તારો માન રહેશે નહી.
સીયાનો તને કોઇ કહેશે નહી.
તુ કયાંનો છે રેહવાશી મુરખ પઠાન !
જાશે જીવ તારો ન રેહશે પરાન,

સવાલ—પઠાન ૪.

ગુસ્સે હોકે બોલા ગઝબસે પઠાન,
નહીં જાનતી મુજકો તુ અય અંજાન
તું ઊસકી હીમાંયત મુજે મત બતા,
કે નવાબભી મુજકો હયે જાનતા.

તુ બાતેં યે કરતી હે સબી રાંડકી,
વો કયા પશમ તોડેગા મુજ ડાંડકી.
મુજે જીવ જાનેકી નહીં હયે ફીકર;
યહાંસે લે જાઊગા તુજકો પકડ.
તુ સુન નાઝની મુજકો મરના કબુલ;
બરહસે ગયા ઝીંદગાનીકો ભુલ,
ખુદા! અબ રખેગા જો મેરી શરમ;
તુ હો જા શીતાબીસે મુજપર નરમ,
મએ આશક હુવા હું સો તેરે ઉપર,
ન જાઉંગા હરગીઝ તુજે છોડ કર.
તુજે છોડ કર અબ મએ જાઊં કીધર?
પરી તુજસી કહાંસે મએ પાઊંગા ફીર.

જવાબ—નાઝની ૫.

કહા નાઝનીને અરે બે ખબર,
તુ ફોડીશ માથું હું જાઇશ ઘર.
મારો કેડો પકડીને તુ જાઇશ કીયાં,
કે તેગબેગખાં છે જો સુબો યહાં.
એવી વાત સાંભળશે યહાંનો નવાબ,
તને લેશે લુટીને કરશે ખરાબ,
મારા બાપ માને જો પડશે ખબર,
તો થાઇશ ભુંડો ઘનો બે વકર.

સલાલ—પઠાન ૬.

લલક કર પુકારા તબીયું પઠાન
સુનેગા અગર બાપ તેરા બયાન,
સચી બાત કહેતી હએ તુ નાઝની,
હમારા ખુદા હએ જો સાહેબ ધની.

તેરે બાપકી હયે બહોત બદ શકલ,
અન્લ દેખઊસ્કો કરૂંગા કતલ.
અરે નાઝની સુનતુ મેરા સવાલ,
તેરા બાપ તોડેગા બગલુંકે બાલ.
નહીં ડરતા હુ મેં તેરે બાપસે,
તેરા બાપ ના આવે મુજ તાબસે,
ખુદા એક વાહીદસો હયે ઝુલ જલાલ;
ભરોસા ઉસીકા મુજે કુલે હાલ.
તવક્કુલ મેરા હુએ ખુદાકે ઉપર,
ન જાઊંગા હરગીઝ તુજે છોડ કર.
મકર છોડ ચલ અબ યહાંસે શીતાબ,
ઇશક બીચ તેરે હુવા હું ખરાબ.
જલા મત તું આશકકો અએ બે વફા,
જલાનેમે આશકકે નહીં કુછ નફા.
જલાયા જો લૈલીને મજનુંકો સુન,
તો લૈલી વ મજનું હુવે એક તન
આખર લેકે લેલીકો મજનું ચલે,
કે મયશુક લૈલાકો મજનું મીલે
જયસી નુરબાનુંને મોહની ન ડાલ,
મગર બઅદ મઅશુક લેતા સંભાલ.
મ્હોમદ થા આરીફ ઓર બાનું મુકીમ,
મુકીમ ઓર આરીફ હુએ મુસતકીમ;
ફના કર અપસકો ફના કર ઉસે,
બકા બીચ વાસીલ હો દોનું બસે.
અએસ બહોત આશક વ મઆશુકકો;
મીલે હએં વો આખર હમ આગોશાહે.
જાલનેમેં આશકકે હોગા અઝાબ,

અએસા કયું તું હુએ મુજકો કરતી ખરાબ ?
કે આખીરકે દીન પર તુ કરલે નજર
સખત હુયે કયામત તું કીજયો ફીકર ?
કયામત સભોં કે ઉપર આયગી
જહાન્નમય જગેહ જો તું પાયગી.
જલેંગે જહન્યમમેં સબ કાફરાં,
મુસલમાન જન્યતમેં પાવેં અમાં;
ઇસી વાસ્તે તુજકો કહેતા હુ મએં,
મુસલમાન હો જા તું દીલ જાનસે ?
હુવા હું દીવાના તેરી ચાલ પર;
નજર નાઝરની કર મરે હાલ પર ?
તેરે બાગકા મએ જો બુલબુલ હુવા,
અકલ હોશ અપના રવાના હુવા.
તેરે ગુલકી પ્હોંચી મગઝમે મેહકાર,
ફંસા દામ તેરેં મે એ આશકાર.

જવાબ—નાઝની ૭.

તું ઘેલો થયો છે અય મુરખ પઠાન.
સમજ કેમ મેલી થયો છે અંજાન ?
મુરખ મુક તારી કંરામાતને,
ભુંડા કેમ કહો છો હીંદુ જાતને ?
હીંદુ જાતમાં છે સૈ મોટો ધરમ,
નાગર જાત બધામાં ઘણી છે ઉત્તમ,
ધરમ છે અમારો બધામાં સરસ;
મીયાં કેમ જાનો છો અમને નરસ ?

સવાલ પઠાન ૮

કાક તબ પઠાન્ને કે સુન નાઝની.
કહુ મૈય જો તુજકો તું સુન પદમની,
તુમહારા ધરમ હએ સબોંમે ખરાબ;
જહન્નમેં તુજકો સો હોગા અઝાબ.
નામર ઝાતમે હએ બહોત બદ રસમ;
કે દુખ્તર પેં લેતે હએ દામો દીરમ;
નહીં કામ અએસા મુસલમાનમેં,
વો કરતે હય નેકીસો હર કામમે
ભંવર હોકે તુજપર સો આયાહુ મએં,
તેરે પર સો માયા લગાયાહુ મએં.
સજન તેરે નઇનુંકી લાલી કો દેખ,
દયા દીલ મએં તેરે સો હાથોમેં ફેંક.

જવાબ—નાઝની ૯.

સુના નાઝનીને યે દેકરકે કાન,
હયા મુકી ઘેલો થયો છે પઠાન ?
અરે ખાન સાંભળ તું મારી અરજ,
સનેપાતનો શું થયો છે મરઝ !
હકીમ છે શાહેરમાં વઇદ પુછ તું,
ઓસડ દેશે તુને સનેપાતનું:
સાચી વાત કહુ છું ચાલ્યો જા પરે ?
નહીં માથું તારૂં ઉડી જાયરે,
તું ઘેલો થયો છે અરે બે અકલ,
ફરી છે તારી આજ માથાની કલ !

સવાલ—પઠાન ૧૦

કહા તબ પઠાન્ને સો હો બે હીજાબ,

કીયા તેરી મોહબ્બતને મુજકો ખરાબાં,
ગઇ પાસ તેરે હુએ મેરી અકલ,
અરે નાઝની દેખ તેરી શકલ;
શકલ તેરી પર મેં સો બુલબુલ હુવા
તેરે સાથ લાગી હુઅ દીલકી મયા,
જો બન આવે તુજસે વો તદબીર કર
આશક હોવે રાઝી સો તદબીર કર,
લીખા જો અજલમે વોહી હોવેગા,
ઝીયાદા ન કમ ઇસમે કુછ હોવેગા

જવાબ—નાઝની ૧૧

તારે હાથ આવવાની હું તો નથી,
હું પ્રજુછું હરમાન ને મોટા જતી,
વહી લાજ રાખે છે મારી ધની
કે મહાદેવ જેવો છે મારો ધની
ન આવવાની હું છું તારે હાથમાં
મુરખ જા તુ ચાલ્યો તારી વાટમા
તેને માટે કહું છું તને એક વાત,
ખરાબી ન કર તું પઠાન નેક જાત
મારો સસરો છે ઘણો કામ ચાબ,
તુને ગામ આખામાં કરશે ખરાબ,

સવાલ—પઠાન ૧૨.

તું બસ કર ન કર બાત અય નાઝની
તેરે બાપ સુસરસે ડરતા નહી;
તેરે બાપ સુસરા ન હયકા નવાબ
નહી ઉસમેં તાકાત કે બોલે જવાબ.
અઝાઓંસે ઉસ્કે મે ડરતા નહી.

બીના મઓત કોઇભી મરતા નહી,
મરૂંગા અગર મએ જો રબકી રઝા;
વ લેકીન તેરેશે ન હુંગા જુદા;
મરૂંગા તો તુજકોભી લે જાઉંગા
કે પરવાના હોકર સો જલ પાઉંગા,
ઇશક બીચ મરના હએ મુજકો કબૂલ.
તો આશકકા મતલબ સો હોવે હુસલ
મરૂં ગર તેરે ઇશ્કકે જો ભીતરે,
તો હોંગે મેરે કામ સબ બેસતર
મએ પરવાના હું તુજ શમઆકે ઉપર
શમઆપર તેરે જાન દુગા મગર.
તેરે પાસ મરના હે મુજકો સવાબ,
વલી તુજકુ યહાંસે લે જાઉં શીતાબ

જવાબ–નાઝની ૧૩

અરે ખાન એવી ન કર વાતને
ન કર વાત એવી તું કેસર કને
કેસર નામ ઉપરથી કેટલા જવાન
સુરત શહેર માંહે ગયા છે પરાણ,
કેસરને તમે આજ જાવા દીયો !
યાદી હોય દીલમાં તો સમજી લ્યો.
કેશરને જવા દયો ન રાખો ભરમ !
નહીં તો અમારો ન રહેશે ધરમ,

સવાલ–પઠાન ૧૪

જઅફરખાન બોલાકે સુનઅય પરી,
તેરી બાત તુજકો લગી ખુશતરી,
તેરા નામ કેસર સુના આજ મએ,

કે જાઅફ્ફર વ કેસર સો ઝાત હુએ;
કે હય વાહ વાહ નામ કેશર તેરા
જાઅફ્ફરખાન હુએ નામ રવશન મેરા
કેસર ઓર જાખફ્ફર દોનુ એક હુએ,
તુમ્હારા હમારા અસલ નેક હુએ;
ભલા આજ તુને બતાયા નીશાન
હમારા મ્હારા કાલ્બ એક જાન;
મેરે સાથ અબ તુમ શીતાબી ચલો,
કસમ રબકી હય તુમ ન ઝઘડા કરો;
કસમ ખાકે ખેંચા હુએ તબ હાથકો,
ખેચા તરફ અપને સુનો બાતકો,
કેસર જઅફરાંની ગુલેગુલ બહાર,
ગલે બીચ રખુંગા કરકે સીંગાર,
સદા મેરે દીલકી તું દીલદાર યાર;
અરે જાફીરાની ગુલેગુલ બહાર.

જવાબ—નાઝની ૧૫

સમો રાખ મુરખ તારા હાથને !
અભર છાટ લાગે છે અમ ઝાતને
તાપી પુજવાનું મેલું આજથી,
નહાવા નઆવીં બીયુ લાજથી.
લાગે લાજ મુને એવી વાતમાં
જનમની કુંવારી છું નગર જાતમ

સવાલ—પઠાન ૧૬

કહા તબ પઠાનને કે સુન કાન ધર;
કીસી તોર દીલમે ન કર તું ફીકર ?
નહાનેકો આવે હુએ તેરી બલા,

કે ઘર બીચ તુજકો હએ ન્હાના ભલા;
ખાસે મહલ મેરે ને ખાસે હરમ,
નીલ્હાવે તુઝે આબ કર કર ગરમ.
વહીં ભરકે પાની નેહલાપે તુજે.
ઝુલેમેં બીઠા કર ઝુલાવે તુજે;
કે હએ હૌજ બડી મેરે મેહલમેં,
દેખો બાગ બાડી શો ખુશહાલમેં.
વહાં ઘરમેં લોંડી સુનો ચાર હએ.
સદા તેરી ખીદમતમે હાઝર રહે,

જવાબ—નાઝની. ૧૭

બરી તારી લોંડી બળે તારો ઘર,
અકરમી મુવા તુ અરે બે સબર ?
બળે તારો ઝુલો ને તારો હરમ.
મુકી લાજ તેં તો મુઆ બે શરમ,
લોંડી હરમ તારા બતા મત પઠાન;
મારો કેરો દે મેલ તું બદ ગુમાન !
નાગર ઝાત માંએ છે એવી રસમ,
નદીમાં ન્હાવાનો મોટો ધરમ,
નદીમાં ન્હાવાને ન હું આવતી;
વીપરીત પડશે માથે ન હું જાનતી !
કુંવારી છું બાલક વરસ બારની,
કબીલામાં મોટી છું ઘર બારની

સવામ—પઠાન ૧૮

કબીલા તેરા તું મુંજે મત બતા
નાગર જાતસે કયા પશમ ટુટતા.
હઝારોમે બસ હું અકેલા પઠાન,

પલક મારનેમેં ઊડાઊ નિશાન;
કતલ કરકે ઉનકો પીછે મએ મરૂ.
મએં મરનેકો આયા અભી કયા ડરૂં.
ઇસ્કી જાપે મરના મુજે હુએ કુબુલ.
કીયા ઇશ્ક તેરેને મુજકો મલુલ.
યકીન જાન હરગીઝ ન છોરૂ તુજે;
તેરે સાથ મરના સો હોગા મુજે.

જવાબ—નાઝની ૧૯.

હરીનાથ પ્રભુ છે વાંકો પઠાન,
કમરમાં કટારી ખભે છે કમાન;
ધરમનાથ મહાદેવ આસાપરી,
વીપત પડશે એવી ન હું જાનતી ?
અરે ખાન સાંભળ તું મારો ઝીકર !
મએ પુજ્યા છે દેવતા ને મોટા પાથર.
તેણે લાજ રાખી છે મારી ઘણી,
વીપરીતથી મુકાવે છે એવા ધણી,
એવી વાત જાની તું શું આવશે,
તારો માથો પલમાં કપાઇ જશે,
તેને માટે કહું છું મુને મુક તું !
એવા કામ ભુંડાથી અબ ચુક તું ?

સવાલ—પઠાન ૨૦

દીયા તબ પઠાનને સો યું કર જવાબ,
હીંદુકો મુસલમાન કરન, સવાબ:
શીતાબીસે કલમા નબીકા કહો,
ફરામોશ દીલમે ઝરા ના રહો.
મુસલમાન જો હોવે તો હોવે શરફ,

કુફર છોડ આવે નબીકી તરફ
તેરે બાપ સુસરેકી મતકર ફીકર,
મેરે ઘરકે અંદર તુ ચલ એશ કર

જવાબ—નાઝનિ ૨૧

નાગરનિ જો હુ છું છબીલી મોહન
મુસલમાન તમો છો હૈયાના કઠન,
અકલ હોશ તુમ માહે દેખી ઘની,
તમે છો મોટા ને હું છું નાની,
ફીદા છે તારા પર યે મારો પરાન
કરૂં આજ કુરબાન મારો જીવ જાન,
કબીલા કુટુંબથી હું નોખી પડી
આપો મને દીલથી હવે દીલબરી !
અરે ખાન તું સાંભળ મારી અરજ
બીજી ઇસતરી તુમ ન કરના ગરજ:
એવિ બાતનો તુમ મને કોલ દીયો;
તો કુરબાન તુમ પર છે મારો જીયો

સવાલ—પઠાન ૨૨

કહા ત પઠાનને કે લે કૌલ તું.
શીતાબીસે કલમા અભી બોલ તું.
તેરી બાત મુજકો સભી હુએ કબુલ
વસીયત તેરીકો ન જાઉંગા ભુલ
કસમ મુજકો ઉસકી જો વાહીદ ખુદા
દુજે ઉનકે હુઅ જો નબી મુસ્તફા
મએ તુજ બીન કીસીસે નાચારી કરૂં
તેરી યાદ દીલમે હમેશા ધરૂં
દીયા કઓલ હરગીજ ન પીછા ફીરૂં

ખુદા ઓર નબીસે હમેશા ડરૂં,
જીને અરશો કુરસી સીતારે કરે
બના કર ઉન્હોંમે યે સારેજડે.
ઉસીકે મએં ફરમાનસે ના ફીરૂં,
મએં નામે ખુદાપર સો કુરબાન હું.

જવાબ-નાઝની ૨૩.

યહી બાત સુન નાઝનિ ખુશ હુઇ,
મીયાં તારી વાતો ઉપર હું મુઇ;
તમારી યે ચાદર ઓઢાડો મુને,
મંગાવીને ડોલી બેઠાઓ મને;
મુસલમાન મુને કરો આજ તુમ,
મેલુ આજથી હું મેં મારો ધરમ,
તમારા મુલ્લાને તેડાઓ તમે,
મુસલમાનિ શરતો બતાવો મને
પઠાનને વહીં એક હબશી ગુલામ,
સુનો તુમ જરા ઉસકા યાકુબનામ,
પઠાનને શો યાકુબકો યું કહા,
સીતાબીસે આખુંન કો લા બુલા ?
કહો જાકે આખુનજીકો સલામ
બયાં અરઝ કરના યે મેરા તમામ.
વો યાકુબ વહાસે રવાના હુવા,
સીતાબીસે આખુંન કે પાસ જા,
કહા ઉસકો ખાવીંદકા અવ્વલ સલામ,
બયાં સરગુસ્તા કયા સબ કલામ.
ચલા વહાંસે જલ્દી વો મુલ્લાં ગફુર,
બ-હમરાહ યાકુબ ખાંકે હઝુર;

બજા લોકે આદાબ બેઠા વહીં,
બયા સબ સુનાયા હય ઉસકે તઈ,
અગર હો ઇજોઝત તો ઇસ્લામ પર;
મએં લેઆઉ ઉસકો મુસલમાન કર.
મદદ તુમ કરો ઇસકી ઇસ આન પર,
યે ઓરત હએ આતી સો ઇમાન પર;
મુસલમાન હોતી હએ દીલો જાનસે,
વો ચાહતી હએ નીસબત જઅફરખાનસે,
જાફરખાન ઉપર વહ કુરબાન હએ,
સાબીત દીન ઉસકાભી ઇમાન હએં.
કહા મુલ્લાસે નવ્વાબને કાનમેં,
કે શાહીદ હું મએં ભી ઇસી કામમેં;
મુસલમાન કરના ઇસે હએ સવાબ,
અયસે કામ અંદર ન કરના હીજાબ;
અગર મીલ કરેં કાફીરા કીલો કાલ,
શેહરસેં ઉન્હોંકો મએ દુગા નીકાલ,
કરો જાકે આખુંન સાહેબ ભલા.
કે હએ કામ નેકીમેં મેરી રઝા,
શીતાબીસે જાકર કરો કાર ખાએર,
ન કરયો તુમે કાર નેકીવ દેર,
યે સુન બાત આખુંન વહાંશે ચલા,
જઅફરખાનસે આકર ખુશીસે મીલા;
સુરત શેહર સારેમેં ફેલી ખબર.
ઉઠા ચરચા ઉસકા સુનો ઘર ઘર;
મીલે કાફીરાં સબ શેહરકે તમામ,
જઅફરખાસે લડને લગેલા કલામ,

પઠાન ઔર નાગરમે ઝગડા પરા;
લડાઇકે ઉપદ સો લશ્કર ખડા,
ઇધરસે યે નાંગર ઉધરસે પઠાન;
સોપાહીને લશ્કર લગાએ નીશાન,
લડાઇકો જાકર સો મએદાનમેં;
ખડે જાકે મએદામેં હો સામને,
કવી દેખ મુસલમાકો ભાગે કુફાર;
ફીએ જાકે સરકારમેં યુ પુકાર.
કહા જા ઉન્હોંને સો દરબારકો;
હમારી અરજ સુન અય સરદાર તું.
સુરત શેહરમાં યે થયો છે જુલમ;
મુસલમાન યહાંના કરે છે હુકમ.
મુસલમાન એવા અકારા થયા,
બધી ઝાત હીંદુ નાહરા થયા.
હમારે કહ્યાનો ન રયો છે ધરમ;
કહ્યામાં ન આવે છે દીલનો મરમ
તભી નકુ અયસા કહા હએ નવા,
કયા ઝુલ્મ હએ તુંમ્પે કેહદો શીતાબ
હમારે શેહરમે ઝુલ્મ નહી જરા
તમારે ઊપર કીયા હુવા માઝરા
ખુશીસે અગર કોઇ લાવે યકીન
મના જો કરે તો હોવે ઓ લાઇન
સબ દીનોંસે દીન મોહમદ હએ સચ્ચા,
ઇસીમે જો આયા યકી વો બચ્યા,
મના કયું કરે જો મુસવમાન હએ !
અગર ઊસકા સાબીત જો ઇમાન હએ.
તુમારી યેહ લડકીકો પુછો તમેં,

ઝુલ્મ ઉસકે ઉપર કીઆ હમ્મો કીને !
વહાંસેભી આએ વો હોકર તબાહ,
બએઠે જાકે ઘરમે હુએ ગોશાનશીન;
ભી મુલ્લા ગફુરને નીકાહ તબ પઢે,
મતાલીબ સભી ખાનકે હાસલહુવે,
સરચોસ ઝરી કાભી ઘોડા મંગા,
બ્હોત માલો ઝર ઉસકો દીગર દીયા!
મુલ્લા તબ ખુશી હો રવાના હુવા,
બજે સાદીયાને હએ સુરત મને,
શેહરકો કીયા મેઝમાનો ઉન્હે
શરફ હુએ મુસલમાકા સબ પર ઉતમ
કીસા નાગરીકા સુનાથા અસલ
કીયા ઉસકે ઉપરસે મએને નકલ:
બનાયા હું કીસ્સા બડે સોઆકરો
લતાફત નઝાતક કે પુર ઝએોકસે,
લીખા ઇસકો મએને સો અંજારમે
મહીને મુબારક સો રમઝાનમે
જો તારીખ રમઝાકીથી બીસવી
વો થી નેક સાઆત સુનો પાક-દી
અય હામીદ બરા અબ તુ બકબક ન કર
પુરા કર તુ કીસ્સા અબ ઝુદદર
ન કર ઇસકે આગે તુ અબ કુછ કલામ;
નબીપર તુ ભેજ દરદો-સલામ
વોઃ હામીદઃ કી કહતે સુનો ઝાહ બુમ;
ઇસ કિસ્સેકી હુઇ અંજારમે બસકે ધુમ.

તમામ શુદ.

મુદ્રણસ્થાન: ધી આનંદ પ્રી. પ્રેસ. ઘીકાંટારોડ–અમદાવાદ

મુદ્રક: ચીમનલાલ જીવરામ